

DÜNYA MİRAS ŞEHİRİ SAFRANBOLU İLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLER Graduate Theses Related With World Heritage City Safranbolu

Dr. Öğretim Üyesi Evrim ÇAĞLAYAN
ecaglayan@karabuk.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-7360-6984

Perihan BALUN
perihanbalun123@gmail.com
Orid ID: 0000-0003-1872-6267

Gülşah BOZKURT YILDIRIM
gulsahbozkurt78@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-3366-7218

Öz

Safranbolu binlerce yıllık tarihiyle yalnız bölgesinde varlık gösteren ulusal bir şehir olmakla kalmamış, sahip olduğu somut ve somut olmayan miras unsurlarını başarıyla koruyarak Dünya miras şehri unvanı kazanmıştır. Bu araştırmanın amacı; Dünya miras şehri Safranbolu'nun kültürel mirasına ait unsurları konu alan lisansüstü tezleri incelemektir. Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmada doküman analizi tekniğiyle incelenen 71 tez yer almaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgular, yüksek lisans tezlerinin daha fazla olduğunu ve tezlerde ağırlıklı olarak mimari konuların incelendiğini göstermektedir. Bulguların değerlendirilmesi sonucunda, tezlerin 2000 yılı sonrasında düzenli olarak arttığı ve en fazla tezin Karabük Üniversitesinde tamamlandığı görölmektedir.

Anahtar kelimeler: Sanat, Kùltür, Safranbolu, Kùltürel Miras, Tez

Abstract

With its thousands of years of history, Safranbolu is not only a national city that exists in its region, but also has gained the title of World Heritage City by successfully preserving its tangible and intangible heritage elements. The aim of this research is to examine the graduate theses on the cultural heritage of The World heritage city Safranbolu. There are 71 theses analyzed with the document analysis technique in the research which carried out with the qualitative research method. The findings obtained in the research show that there are many master's theses and architectural subjects are mainly examined in theses.

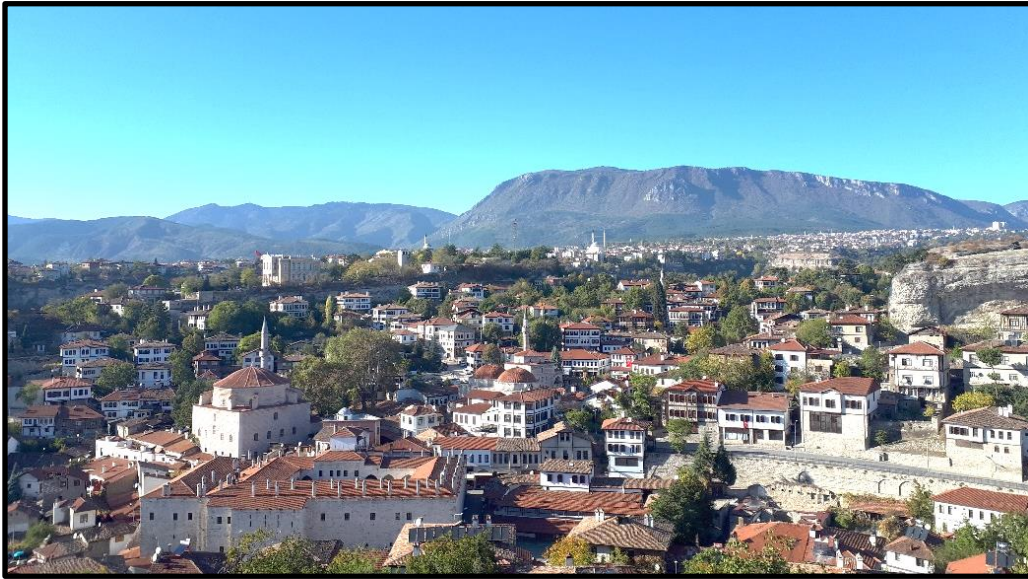
The findings obtained in the research show that the master's theses are more than the others and the architectural subjects are mainly examined in these theses. As a result of the evaluation of the findings, it is seen that the theses increased regularly after 2000 and the most theses were completed in Karabuk University.

Key words: Art, Culture, Safranbolu, Cultural Heritage, Thesis

Giriş

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından çeşitli ölçütlere göre yapılan değerlendirmeler sonucunda, dünya üzerinde var olan alanlar bir çatı altında toplanmaktadır. Dünya Miras Listesi olarak adlandırılan bu çatının altında toplam 1121 kültürel, doğal ve karma miras alanı yer almaktadır. Türkiye'den 16 kültürel ve 2 karma miras alanı UNESCO Dünya Miras Listesinde yer almaktadır. 17 Aralık 1994 tarihinde söz konusu listeye dahil olan Safranbolu Türkiye'nin önemli miras alanlarından biridir. "Tarihi kentler, geleneksel kent dokuları ile kültürel ve mekânsal olarak yaşanan geçmişi yansıtan unsurlardır. Bir toplumdaki mimari, yaşayış, sanat, gelenek ve düşünceleri gelecek kuşaklara taşıma özellikleriyle oldukça önemlidir" (Ayaz, Apak ve Sünbül, 2018:3).

Karabük İli Safranbolu İlçesi Osmanlı mimarisinin geleneksel örneklerine ev sahipliği yapmaktadır (Resim 1). "Safranbolu gerek sivil mimarisi gerekse sokak dokusu, çeşmeleri, hanları, hamamları, el sanatları ve yaşayan Safranbolu kültürü ile korunması gereken kültürel miras alanlarımızdandır. Bugün Safranbolu'da bulunan yapıların her biri, önceki dönemlerde yaşayan toplumların kültürel özellikleri ile şekil almıştır" (Deniz ve Ersöz, 2020:531). "1975 yılında Anıtlar Yüksek Kurulunun, Safranbolu'yu 'kentsel sit alanı' ilan etmesiyle tarihi Türk evleri koruma altına alınan kültür varlıkları haline gelmiştir" (Şahin, 2015:117). "Safranbolu'da yaklaşık 2000 adet geleneksel Türk evi bulunmakta olup, bunlardan yaklaşık 800'ü yasal olarak koruma altındadır" (Bozkurt ve Altınçekiç, 2013:84).

Resim 1. Dünya Miras Şehri Safranbolu 2020 Yılı Görünümü

Kaynak: Yazar arşivi

“Safranbolu, kökleri çok eski dönemlere uzanan değişik uygarlıkların hüküm sürdüğü bir bölgede yer almaktadır. M.Ö. 3000 yıllarından itibaren bölgede toplu yerleşimlerin olduğu tahmin edilmektedir” (Gürbüz, 2002:32). Ulukavak’a (2007:5) göre; Safranbolu bölgesindeki ilk yerleşmeler ‘Zağfiranboli’ adı ile M.S. 610 yılına kadar uzanmaktadır. “Çeşitli dönemlerde Anadolu Selçukluları, Çobanoğulları ve Candaroğulları Beyliğine bağlı olan Safranbolu, 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Safranbolu, kesin olarak Osmanlı yönetimine girmiştir” (Ulukavak, 2007:11).

“Kültür turizmi bakımından zengin bir yelpazeye sahip olan Safranbolu destinasyonu özellikle eski yerleşimin yoğun olduğu Çarşı mevkii ile kültürel zenginliğe sahiptir. Söz konusu mevkide; Eski Hükümet Binası beraberindeki Saat Kulesi, Eski Cephane Binası, Eski Hapishane Binası bu bölgede görülmeye değer tarihi yapılarıdır” (Diker ve Deniz, 2017:68).

Araştırmanın Amacı

Belirli bir konu ile ilgili araştırmaların bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi de önemlidir. “Belirli bir alanı kapsayan lisansüstü çalışmaların incelenmesi, ilgili alanda ortaya çıkan gelişmelerin, uygulanan yöntemlerin, karşılaşılan sorunların ve çözüm önerilerinin bir bütün olarak algılanmasını sağlamaktadır” (Çağlayan, 2018:407). Bütüncül bir bakış açısı geliştirmek, araştırmalarda yer alan güncel eğilimleri ortaya çıkarmak veya birbirleri ile ilişkili olan araştırmaların ortak noktalarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen pek çok araştırmayı literatürde görmek mümkündür. Bu araştırmalar arasında çeşitli kültürel miras alanları ile ilgili yayınların incelendiği çalışmalar da yer almaktadır. Köksalanlar ve Soykök’ün (2021) “İznik ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili” başlıklı makalesi ile Taşkın’ın (2020) “Unesco dünya miras listesinde yer alan Türkiye’deki destinasyonlar üzerine yayınlanmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili” başlıklı bildirisi ilgili araştırmalara örnek gösterilebilir.

Önceki paragraflarda tarihi ve kültürel niteliklerine değinilen Safranbolu şehri literatürdeki örneklerle benzer şekilde bu araştırmanın ana konusu yapılmıştır. “Safranbolu somut ve somut olmayan birçok kültürel mirası içinde barındırmaktadır. Coğrafi konumu ve birçok kültüre ev sahipliği yapması nedeniyle zengin sivil mimari ve kültürel hazineye sahiptir” (Deniz ve Kocakaya, 2020:12). Sahip olduğu nitelikler, Safranbolu’yu pek çok araştırmanın ana konuları arasına yerleştirmiştir. “Safranbolu, tarihi dokusu ve içinde barındırdığı zenginlikler ile burada yaşayan ve burayı inceleyen araştırmacılar için bir hazine niteliğindedir” (Atmaca ve Öz, 2015:244). Safranbolu’nun iktisadi, sosyal ve kültürel niteliklerinden birine yönelik bilimsel çalışmaları ilgili literatürde görmek mümkündür. Bu araştırmada; Dünya miras şehri Safranbolu’nun kültürel mirasına ait unsurları konu alan lisansüstü tezleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın ana amacından yola çıkarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
3. Tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı nasıldır?

4. Tezlerin akademik düzeyleri nedir?
5. Tezlerde kullanılan yöntemler nelerdir?
6. Tezlerde dünya kültür mirası bağlamında ele alınan konular nelerdir?
7. Tezlerde yararlanılan yerli-yabancı kaynakların dağılımı nasıldır?

Yöntem

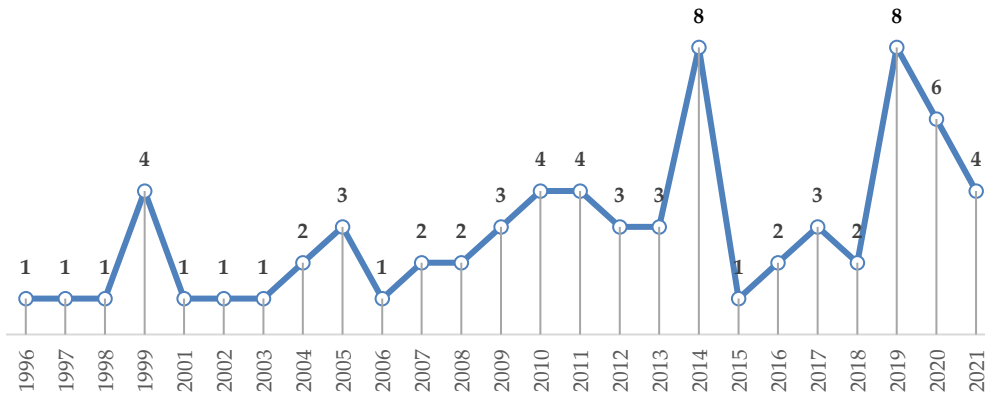
Bu araştırma, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezinde yayınlanan lisansüstü tezlerin doküman analizi yöntemiyle incelendiği nitel bir araştırmadır. “Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2006:39).

Araştırmanın ana ve alt amaçları doğrultusunda gerçekleştirilen veri toplama sürecinin ilk aşamasında; YÖK Tez merkezinin internet sayfasından çevrimiçi tarama yapılmıştır. İlgili sayfada yer alan tarama terimi alanına ‘Safranbolu’ yazılmış ve diğer tüm seçenekler için ‘tümü’ seçeneği seçilmiştir. Arama sonucunda içinde Safranbolu kelimesi bulunan ve 1987-2021 tarihleri arasında tamamlanan 271 lisansüstü teze ulaşılmıştır. İkinci aşamada; tez içerikleri 3 araştırmacı tarafından incelenmiş ve Safranbolu’nun dünya kültür mirası niteliklerini ele alan tezler belirlenmiştir. Bu inceleme sonucunda tıp, biyoloji, jeoloji, iktisat vb. alanlarla ilişkili olan 200 tezin Safranbolu’nun kültürel mirasıyla doğrudan ilişkili olmadığı anlaşılmış ve bu tezler inceleme dışı bırakılmıştır. Dünya miras şehri Safranbolu’nun kültürel mirasına ait unsurları ele alan 71 tezin içerik analizi yapılmış ve araştırma sorularına yanıt olacak bulgulara ulaşılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde; Dünya miras şehri Safranbolu’nun kültürel mirasına ait unsurları ele alan tezlerden elde edilen bulguların sunumu yapılmıştır. Araştırmanın temel amacına bağlı olarak yöneltilen sorulara ilişkin bulgular izleyen paragraflarda paylaşılmıştır. Araştırmanın ilk sorusu; tezlerin yıllara göre dağılımına sorgulamaktadır. İlgili soruya yanıt olacak veriler Şekil 1’de yer almaktadır.

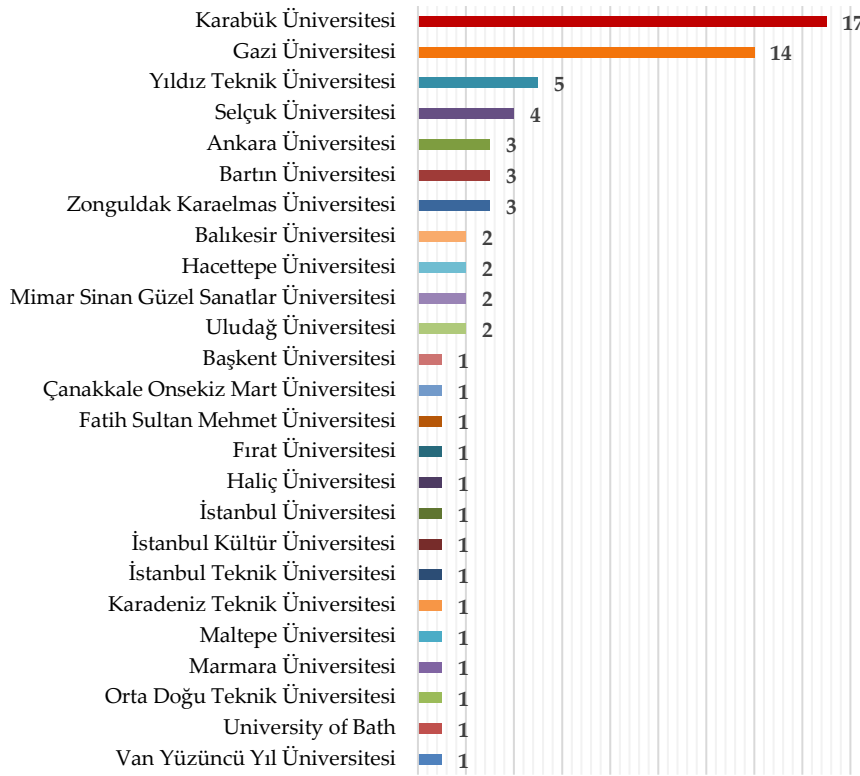
Şekil 1. Lisansüstü Tezlerin Yıllar Göre Dağılımı

Şekil 1'deki verilere göre, Safranbolu'nun Dünya mirası listesinde yer almasını sağlayan kültürel mirasının 1996 yılından bu yana lisansüstü tezlerde ele alındığı söylenebilir. 1994 yılında Dünya miras listesine dahil edilen Safranbolu'nun kültürel mirası bu gelişmeye paralel olarak sonraki yılların araştırmalarında bir konu olarak kendine yer bulmuştur. Elde edilen verilerde en fazla tezin 8 adet ile 2014 ve 2019 yıllarında yapıldığı görülmektedir. 2000 yılına kadar süreklilik arz etmeyen tezlerin bu tarihten sonra her yıl en az bir tane olmak üzere düzenli bir şekilde tamamlandığı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın ikinci sorusunda tezlerin tamamlandığı üniversiteler ele alınmıştır. İlgili soru kapsamında elde edilen veriler Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2. Lisansüstü Tezlerin Tamamlandığı Üniversiteler

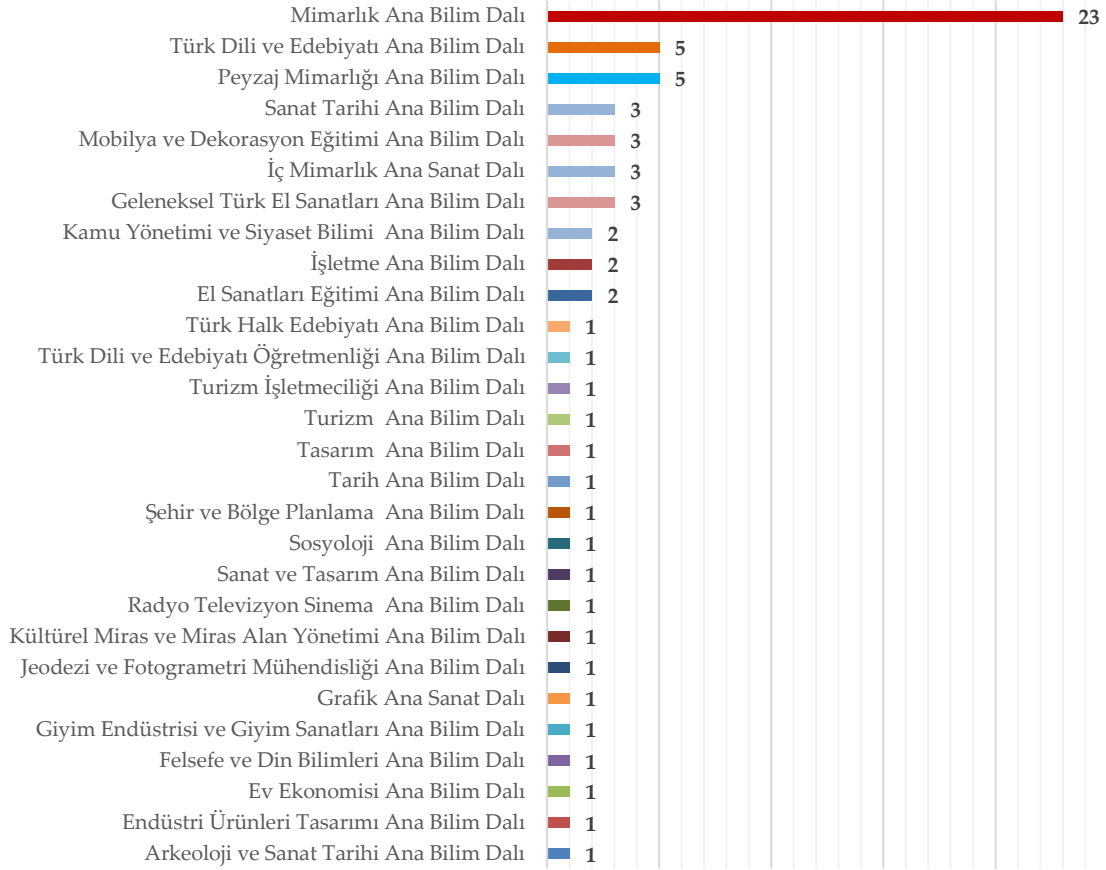

*Üniversite isimlerinin yazımında tezlerin tamamlandığı yıl baz alınmıştır.

Şekil 2'deki verilerden, ilgili lisansüstü tezlerin 25 farklı üniversitede tamamlandığı anlaşılmaktadır. Araştırma konusu olan Safranbolu'nun bağlı olduğu Karabük İlinde yer alan Karabük Üniversitesi 17 tez ile listenin üst sırasında yer almaktadır. Karabük Üniversitesi Başak Cengiz Mimarlık Fakültesi ve Safranbolu Turizm Fakültesine bağlı ana bilim dallarında tamamlanan tezler, Safranbolu'nun sahip olduğu kültürel mirasın araştırılmasına önemli katkılar sunmaktadır. Listenin ikinci sırasında Ankara'da kurulan ve Türkiye'nin en eski üniversiteleri arasında yer alan Gazi Üniversitesi yer almaktadır. Safranbolu İlçesine yakın bir konumda olan üniversite, bünyesinde faaliyet gösteren Mimarlık Fakültesi Safranbolu kültürel mirasını ele alan çalışmalar yapmaktadır. Bu iki üniversite toplam tez sayısının yarıya yakınına kapsarken, bu üniversiteleri çeşitli sayıdaki tezler ile diğer üniversiteler takip etmektedir.

Araştırmanın üçüncü sorusunda tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı ele alınmıştır. İlgili soru kapsamında elde edilen veriler Şekil 3'te yer almaktadır.

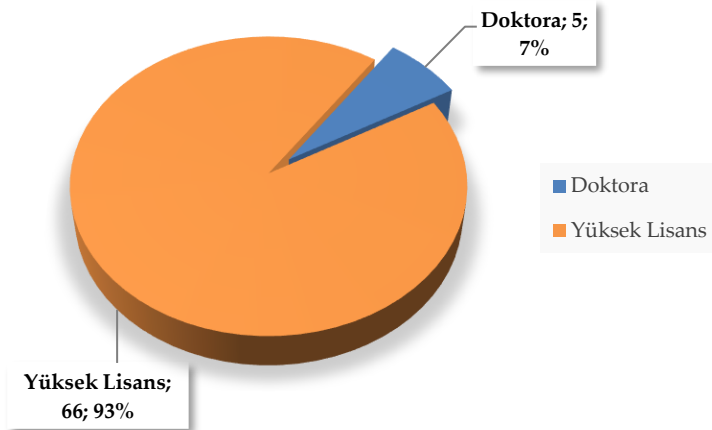
Şekil 3. Lisansüstü Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Tarihi Çarşı ve Bağlar bölgelerinde yer alan ve sayıları iki bine yakın olan geleneksel Türk konutu, Safranbolu somut kültürel mirasının temel unsurunu oluşturmaktadır. Bu durum, mevcut yapıların restorasyon, koruma ve rekonstrüksiyonuna yönelik araştırmaların da sayısını etkilemektedir. Şekil 3'te ilk sırada 23 tez ile Mimarlık Ana Bilim Dalı yer almaktadır. Listenin ikinci ve üçüncü sıralarında, 5'er tez ile Türk Dili ve Edebiyatı ile Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dallarına yer almaktadır. İlk üç sırada yer alan ana bilim dallarının devamında 25 farklı ana bilim dalı sıralanmaktadır.

Araştırmanın dördüncü sorusunda tezlerin akademik düzeyleri ele alınmıştır. İlgili soru kapsamında elde edilen veriler Şekil 4'te yer almaktadır.

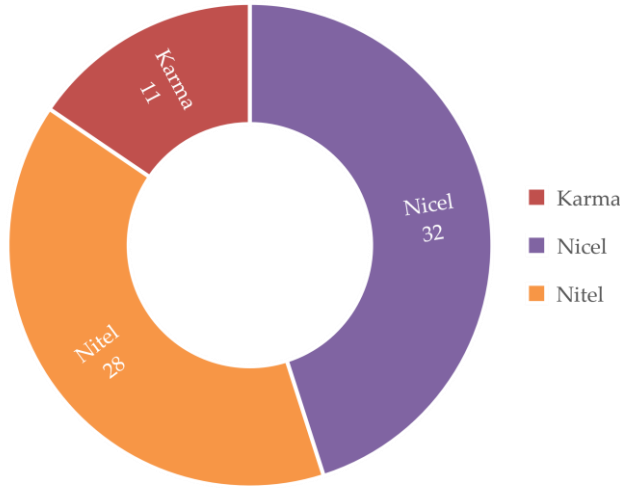
Şekil 4. Lisansüstü Tezlerin Akademik Düzeyleri

Şekil 4'teki verilere göre, Safranbolu kültürel mirasını konu alan tezlerin büyük bölümünün yüksek lisans düzeyinde olduğu ifade edilebilir. İlgili tezlerin 5 tanesi Doktora tezi, 66 tanesi yüksek lisans tezidir.

Araştırmanın beşinci sorusunda tezlerde kullanılan bilimsel araştırma yöntemleri ele alınmıştır. İlgili soru kapsamında elde edilen veriler Şekil 5'te yer almaktadır.

Şekil 5. Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Yöntemler

Şekil 5'teki verilere göre, araştırmaya dahil edilen tezlerde araştırmacıların; nicel, nitel ve karma araştırma yöntemlerinden yararlandıkları görülmektedir. İlgili tezlerin 32'sinde (%45) nicel araştırma yöntemleri, 28'inde (%39) nitel araştırma yöntemleri ve 11'inde (%16) karma araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmanın altıncı sorusunda dünya kültür mirası bağlamında ele alınan konular incelenmiştir. İlgili soru kapsamında elde edilen veriler Şekil 6'te yer almaktadır.

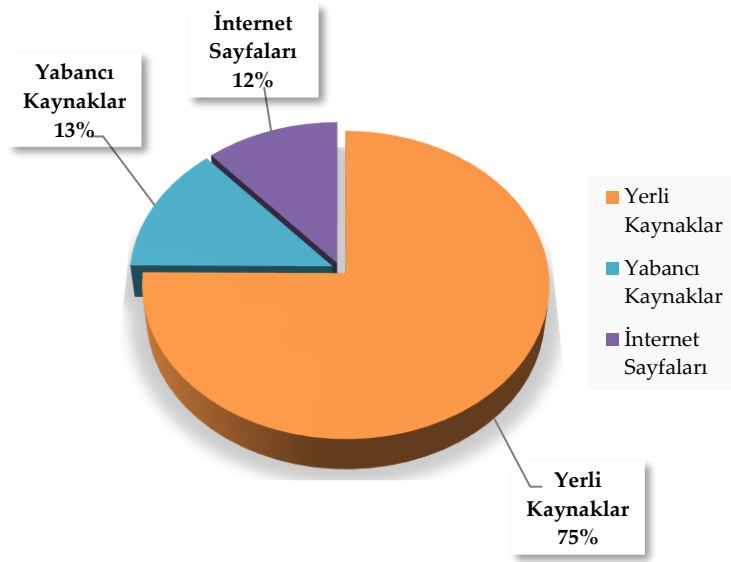
Şekil 6. Lisansüstü Tezlerde Dünya Kültür Mirası Bağlamında Ele Alınan Konular

Mimariden el sanatlarına kadar geniş bir yelpazede sanat ve zanaat alanında pek çok kültür varlıklarına sahip olan Safranbolu, incelenen tezlerde ağırlıklı olarak mimari yapılarıyla var olmuştur. Lisansüstü tezlerde Dünya kültür mirası bağlamında ele alınan konuların ilk iki sırasında 'mimari yapı incelemesi' (17 tane), ve 'mimari yapılarda koruma' (11 tane) yer almaktadır. Mimari yapıların yanı sıra; sahip olduğu niteliklerle uluslararası turizm destinasyonlarından biri olan Safranbolu'nun kültürel mirası 'turizm' ile de ilişkilendirilmiştir. Turizm konusunu Safranbolu özelinde inceleyen 8 tez yer almaktadır. Söz konusu iki temel konunun devamında 'el sanatları' bir diğer araştırma konusu olarak görülmektedir. El sanatlarını üreten çok sayıda çarşyı içinde barındıran üretim gelenekleri, yapılan 7 tezde yer almıştır. Şekil 6'daki veriler genel olarak yorumlandığında, Safranbolu'nun sahip olduğu somut ve somut olmayan kültürel mirasın pek çok unsurunun tezlerde ele alındığı söylenebilir.

Araştırmanın yedinci sorusunda tezlerde yararlanılan yerli ve yabancı kaynakların dağılımı incelenmiştir. İlgili soru kapsamında elde edilen veriler Şekil 7'de yer almaktadır.

Şekil 7. Tezlerde yararlanılan yerli ve yabancı kaynakların dağılımı

Araştırma kapsamına alınan tezlerin kaynakçalarında yapılan incelemede, araştırmacıların toplam 3425 yerli kaynak (%75), 612 yabancı kaynak (%13) ve 524 internet sayfasından (%12) yararlandıkları belirlenmiştir. Bir tezde yer alan en az kaynak 13, en fazla kaynak 193'tür. Tez başına düşen ortalama kaynak sayısı 64,6'dır. Yerli ve yabancı kaynakları bir arada içeren internet sayfaları, gelecek yıllarda dijital kaynakların araştırmalarda kullanımına yönelik gerçekleştirilecek çalışmalara kaynaklık etmesi açısından ayrı bir kategori olarak belirtilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Dünya miras şehri Safranbolu'nun kültürel mirasına ait unsurları ele alan lisansüstü tezleri incelemek için yapılan araştırmada elde edilen verilere bağlı olarak çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Safranbolu 1994 tarihinde Dünya Miras Listesine dahil edilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, bu tarihten itibaren şehre ilişkin bilimsel araştırmaların sayısında artış yaşanmıştır. 2001-2021 yılları arasındaki dönemde her yıl en az 1 tez çalışması Safranbolu'nun kültürel mirasını konu almıştır. Tamamlanan lisansüstü tezlerde gözlenen bu süreklilik Safranbolu'nun kültürel mirasının anlaşılması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemlidir.

Safranbolu'ya konum olarak yakın olan üniversitelerde hazırlanan tezlerde söz konusu miras unsurlarının daha sık ele alındığı anlaşılmaktadır. Karabük Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi bu amaçla hazırlanan bulguların üst sırasını paylaşmaktadır. Ana Bilim Dalları da Safranbolu'ya yakınlık durumlarına göre öne çıkmaktadır. Ancak burada sözü edilen yakınlık soyut düzeyi ifade etmektedir. Safranbolu'nun kültürel mirasına yakın olan Mimarlık, Türk Dili ve Edebiyatı, Peyzaj Mimarlığı ve Sanat Tarihi ana bilim dallarında söz konusu unsurlar daha sık ele alınmıştır.

Araştırma yöntemlerinin kullanımı ile ilgili veriler nicel araştırma yöntemlerinin sayıca fazla olduğunu göstermektedir. Her araştırma kendi içerik özelliklerine göre şekillendiği için bir yöntemin diğerine göre üstün veya zayıf olduğunu ifade etmek doğru bir yaklaşım değildir. Yöntemle birlikte ele alınan bir diğer husus da tezlerin

akademik düzeyleridir. Safranbolu'nun kültürel mirasına ait unsurların ağırlıklı olarak yüksek lisans tezlerinde (%93) ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek yıllarda bölgenin özelliklerine bağlı olarak gözlenebilecek problemlerin derin bir bakış açısı ile incelenmesi, yorumlanması ve yeni sentezlere ulaşılması için doktora tezlerine ağırlık verilmesi önerilebilir.

Safranbolu şehri hem somut hem de somut olmayan kültürel miras unsurlarına sahiptir. Araştırma kapsamında incelenen tezlerin 28 tanesinde geleneksel Türk konutunun restorasyon ve korunmasına yönelik çalışmaların yer alması, bölgede bulunan somut kültürel mirasın daha sık ele alındığı şeklinde yorumlanabilir. Bu duruma bağlı olarak somut olmayan kültürel mirasın araştırılması ve lisansüstü öğrencilerin bu konuda yönlendirilmeleri önerilebilir. Ayrıca evrensel bilginin ulusal literatüre kazandırılması ve bilgi yayılımının sağlanması amacıyla öğrencilerin yabancı kaynaklara erişimleri de desteklenmelidir.

Kaynakça

- Atmaca, A. E. ve Öz, E., (2015). Üniversite ve Sanat Dünyası. Valilik Komisyonu (Ed.), *81 ilde kültür ve şehir Karabük* içinde (s.244-246). Karabük: Karabük Valiliği Yayınları.
- Ayaz, N., Apak, Ö. C. ve Sünbül, K., (2018). Kültürel Miras Alanları Üzerine Bir Meta Analizi: Safranbolu İlçesi Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 1-14.
- Bozkurt, S. G. ve Altınçekiç, H., (2013). Anadolu'da Geleneksel Konut Ve Avluların Özellikleri İle Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. *İstanbul University Journal of the Faculty of Forestry*, 63(1), 69-91.
- Çağlayan, N., (2018). Türkiye'de Zihinsel Engellilerde Sanat Eğitimi İle İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 403-418.
- Deniz, T. ve Ersöz, D., (2020). Safranbolu City Place Names: Space, Identity And Culture. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 42, 527-542.
- Deniz, T. ve Kocakaya, E. (2020). Kültürel Miras Kapsamında Safranbolu'da Geleneksel Hamam Kültürü. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 3-24.
- Diker, O. ve Deniz, T., (2017), *Coğrafya ve Tarih Perspektifinden Somut Kültürel Miras ve Türkiye*, PegemA, Ankara.
- Gürbüz, A., (2002). Yerel Kalkınma Stratejisi İçinde Turizm Ve Safranbolu. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Yaz (22), 29-48.
- Köksalanlar Acun, A. ve Soykök, B. (2021). İznik ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(38), 5504-5524. DOI: 10.26466/opus.715082
- Taşkın, G. A., (2020). *UNESCO Dünya Miras Listesinde Yer Alan Türkiye'deki Destinasyonlar Üzerine Yayınlanmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Profili*. 6. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu Bildiri Kitabı (Ed. M. Bayram). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şahin, İ., (2015). Ekonomik yapısı ile Karabük. Valilik Komisyonu (Ed.), *81 ilde kültür ve şehir Karabük* içinde (s.244-246). Karabük: Karabük Valiliği Yayınları.
- Ulukavak, K., (2007). *Bir Safranbolulunun penceresinden Safranbolu (gözlemler-derlemeler-denemeler)*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık